

Perbeszéd

Útmutató a védő- és vádbeszéd
megalkotásához

A retorika fogalma

- Retorikával (szónoklattannal) az ókorban foglalkoztak először. Valójában a szónoklás tudományát jelenti, mely nemcsak a meggyőző szövegek megalkotását, hanem azok előadását is jelenti.
- A retorika alapjait Arisztotelész és Ciceró fektette le írásaiban. A középkortól kezdve a retorikát iskolai tantárgyként tanították.

Típusai:

- **tanácskozó beszédek** – egy jelenség hasznos vagy káros voltát taglalják, és a döntések meghozatalában segítenek. Ide tartoznak a politikai és egyházi beszédek.
- **törvényszéki beszédek** – céljuk az igazság kiderítése egy múltbéli eseménnyel kapcsolatban – vád- és védőbeszéd.
- **bemutató beszédek** – céljuk egy személy, egy közösség vagy egy tevékenység bemutatása, dicsérete.

A szónok főbb feladatai a klasszikus retorika szerint:

- **felkészülés** – a konkrét üggyel, témával kapcsolatos anyaggyűjtés, az indítékok feltárása, a megoldás megtalálása. A felkészüléskor fontos figyelembe venni az alábbiakat: milyen alkalomból hangzik el a beszédünk, mi a célja és a témája, milyen típusú, és hogyan illetve hol kívánjuk előadni, milyen körülmények között hangzik el, és kik lesznek a várható befogadói
- **elrendezés** – a feltárt anyag logikus elrendezése, beszéd (elő)vázlata, felépítése

A felkészülés folyamatai:

- **a megfogalmazás, a stílus** – a feltárt, elrendezett anyag megfogalmazása, nyelvi formába öntése (otthon írásban rögzíthető)
- **az előadás** – a hangos megszólaltatás, a szónoki magatartás eltervezése (a hangerő, a beszédtempó, a beszédszünet, a gesztusok érvényesítése)
- **a kívülről való megtanulás** – a megírt szöveg megtanulása

A rétori mű hagyományos szerkezete

- BEVEZETÉS – a hallgatóság megnyerése, az érdeklődés felkeltése, a téma és a cél kimondása
- ELBESZÉLÉS – a *törvényszéki beszédnél*: az események, előzmények, a tényállás ismertetése, a *bemutató beszédnél*: annak elmondása, akiről/amiről a beszéd- vagy írásmű szól, a *tanácskozó beszédnél*: a kérdéskör megvilágítása, a problémák és a lehetséges megoldások felvázolása (főleg a vitaindító esetében)
- KITÉRÉS – bárhol előfordulhat, az ellenfél lejáratására szolgál, vagy valamilyen párhuzam felvázolására, anekdota, példázat beillesztésére

A rétori mű hagyományos szerkezete

- **TÉTEL** – a *törvényszéki beszédnél*: annak kimondása, mit akar elérni a beszéddel a szónok, mivel ért egyet, mivel nem, álláspontjának felvázolása, a *bemutató beszédnél*: mi a célja a beszédnek, a *tanácskozó beszédnél*: mi a megoldással kapcsolatos álláspontja a beszélőnek
- **BIZONYÍTÁS** – a szónok álláspontját bizonyító érvek, adatok logikus bemutatása, előadása. A *törvényszéki beszédnél*: a tételt igazoló tények, érvek felsorakoztatása, minősítése. A *bemutató beszédnél*: a tételt igazoló események, eredmények – személyről szólva: jellemvonások, személyiségjegyek felsorakoztatása, értékelése. A *tanácskozó beszédnél*: a tételt igazoló adatok, vélemények, események felsorakoztatása, értékelése

A rétori mű hagyományos szerkezete

- CÁFOLÁS – A *törvényszéki beszédnél*: az ellenkező érvek, vélemények, álláspontok bemutatása, cáfolása. A *bemutató beszédnél*: a tételt kétségbe vonó vagy elbizonytalanító események, eredmények. A *tanácskozó beszédnél*: az alternatív, esetleg ellentétes, a tételt cáfoló tények, adatok, az (ellen)érvek felsorakoztatás, értékelése.
- BEFEJEZÉS – A kimondottak rövid summázata. A *törvényszéki beszédnél*: a kimondott tétel értékelése, a bizonyítékok rövid összegzése, a tett jogi minősítése, javaslat pl. a büntetés kiszabására. A *bemutató beszédnél*: a tanulság levonása. A *tanácskozó beszédnél*: rövid összegzése az elmondottaknak, az érveknek, bizonyítékoknak rövid összegzése, javaslattétel ezeknek a tükrében.

Bővebben a törvényszéki beszédről

- A törvényszéki beszédnél a tárgyalóterem csatatérré változik, a szó pedig fegyverré az ügyész és az ügyvéd párharcában. Mindkettőnek egy a célja: meggyőzni a hallgatóságot. Ám a célhoz vezető út más egy vád- vagy egy védőbeszéd felállításánál.
- Mindkettő perbeszéd szóközi remeklés. A vád- és védőbeszéd a tényeknek pontos, minden lényeges kérdésre kiterjedő, jogilag kifogástalan összefoglalása.

Vádbeszéd

- elsőként hangzik el a vádirat ismertetése után
- a vádbeszéd feladója az ügyész, címzettje a bíróság
- az ügyész az ügyészség álláspontját ismerteti
- ha a vádlott bűnösségét megállapíthatónak tartja, indítványozza, hogy a bíróság: a vádlottat milyen tények alapján, mely bűncselekményekben mondja ki bűnösnek; milyen büntetést szabjon ki a vádlottra; milyen egyéb rendelkezést tegyen

Védőbeszéd

- a vádbeszéd után hangzik el → ötleteket meríthet belőle
- jogilag kevésbé szabályozott és kötött → rögtönzés
- a vád által ismeretett tényállás kapcsán kiemeli, mivel ért egyet, mivel egészítené ki az elhangzottakat, mit cáfol
- árnyaltan és változatosan mutatja be a vádlottat
- ártatlanság vélelme
- kulcsszavak: ártatlan, felmentés

Ágnes asszony

Vád

- előre kitervelt emberölés(ben való bűnrészesség)
- a szerető vallomása
- lepedő
- az indíték(ok) feltárása

Védelem

- nincs holttest, gyilkos fegyver
- Ágnes asszony jellemzése
- beszámíthatóság kérdése
- illetékesség kérdése

Védőbeszéd Arany János Ágnes asszony című balladája nyomán*

Tisztelt törvényszék!

Azért gyűltünk ma itt össze, hogy ítéletet hozzunk a gyanúsított, Ágnes felett. A vád: szándékos emberölés, melynek áldozata a feltételezett elkövető férje. Védőbeszédemben e súlyos vádat szeretném megcáfolni.

Ahogy a vád a korábbiakban már ismertette, Ágnest ma délelőtt többen is látták a közeli pataknál, amint egy feltételezeten embervérrel borított lepedőt mos. Minthogy a férj nem volt a láthatáron, és egyes vallomások szerint Ágnes zaklatott idegállapotban volt, a környékeliek értesítették a rendőrséget. A vádlott ezen események után, az emberölés pusztá gyanúja miatt, ideiglenesen börtönbe lett zárva. Nem sokkal később, Ágnes szeretője önkéntesen tett vallomást arról, hogy a véres tettet ő maga követte el, mindeközben azonban jól észrevehetően kihangsúlyozta, hogy a tett felbujtója Ágnes volt. Ezek súlyosbító körülmények lennének, ha a vád valamivel alá tudná támasztani a vallomást, viszont mint ahogy azt láthattuk, erre nem volt képes, ennek értelmében tehát a vallomás teljesen értékét veszti. Bár a lepedőmosást illetően vannak szemtanúk, a vér eredetét képtelenség bizonyítani, tehát ez a bizonyíték használhatatlan. Továbbá, a gyilkos fegyver sem került elő, a büntett feltételezett helyszínén bűnjeleknek nyoma sincs, és a legalapvetőbb bizonyíték, a holttest is hiányzik. Tehát a vád, a lepedőn és a vallomáson kívül, nem tud több elfogadható bizonyítékot felsorakoztatni.

A tárgyi bizonyítékok is mindössze csak arra engednek következtetni, hogy Ágnes ártatlan, ám csupán a rend kedvéért, vonatkoztassunk el egy kicsit az anyagi világtól, és gondoljunk bele az indíttatásba. Ismert-e bármilyen olyan történés, mely arra készítetett volna egy ilyen ártalmatlan asszonyt, hogy saját férjét hidegvérrel meggyilkolja? Erőszakos férj? Talán, ám mivel ez a törvényszék számára már sosem derül ki, az ilyenemű indíttatás elvetendő.

S ha Ágnes valóban bűnös lenne, amit a vád szemmel láthatóan nem tudott bebizonyítani, vajon jogunkban áll ítélni felette? Egy olyan ügy esetében, melyben a vádlottat már egyértelműen hatalmába kerítette az örület, szükséges-e a földi bírák ítélete az Úré mellett? Hiszen bűnös tetteivel önnön lelkének ártott volna a legtöbbet.

Összegezve beszédemet, a törvényszék részéről helytelen lenne döntést hozni ebben az ügyben, főként a bizonyítékok hiánya és a vallomások hitelességének megkérdőjelezhetősége miatt, ennek értelmében a vádlott felmentését kérvényezem.

Köszönöm figyelmüket!

***A védőbeszédet Angeli Nikolett, az Óbecsei Gimnázium harmadik osztályos tanulója állította össze.**

Feladat

- Készítsetek vádbeszédet Bárczi Benő meggyilkolásának ügyében! A vádlottak padján: Kund Abigél (Arany János: Tetemre hívás)
- Vád I.: Abigél Bárczi Benő gyilkosa (habár tagadja)
- Vád II.: Abigél öngyilkosságra buzdította Bárczi Benőt

Bevezetés

- **a bíróság megszólítása, a figyelem felkeltése egy hatásos bevezetővel. A téma és a cél kimondása**

Példa:

Tisztelt bíróság!

Talán nincs is annál nagyobb tragédia, mint amikor egy fiatal önkezével vet véget életének. Ennél már csak az lehet tragikusabb, ha az eszközt, mellyel az öngyilkosságot végrehajtja, tulajdon szerelmétől kapja. Attól a személytől, akiben a leginkább megbízik.

Az ifjú Bárczi Benőnek egyetlen hibája volt: túlságosan szerette a vádlottak padján ülő lányt, Kund Abigélt. És mi volt Abigél hibája? Nem vette komolyan Bárczi Benő érzelmeit. Szeszélyességével, könnyelműségével egy fiatal halálát okozta. Minden erőmmel azon leszek, hogy bebizonyítsam önöknek, Kund Abigél öngyilkosságra buzdított egy nemes lelkületű férfit.

Elbeszélés

- olvassátok el figyelmesen Arany János Tetemre hívás című balladáját, és **készítsétek el az előzmények és a tények ismertetését!**
- helyszín
- holttest
- gyilkos fegyver
- gyanúsítottak
- bizonyítási eljárás

Tétel, bizonyítás és cáfolás

- Abigél kihallgatási jegyzőkönyvére alapozva elmondható, hogy Bárczi Benő öngyilkosságát megelőzően a két fiatal találkozott, heves szócsata alakulhatott ki kettejük között, hiszen Benő, miután biztosította a lányt szerelméről, elvárta, hogy a lány hasonlóképpen járjon el. Abigél elmondása szerint, nem volt gátja szerelmüknek, de az „igen”, melyre Benő olyan nagyon vágyott, mégsem hagyta el a lány ajkát. Benő fenyegetéssel próbálta vallomásra bírni Abigélt. Mivel ezt nem kapta meg, hirtelen felindulásból azzal állt elő, hogy öngyilkos lesz, amennyiben Abigél nem mondja ki: igen, szereti őt. Válaszul a lány gőgös mozdulattal adta Benő kezébe a tört „nosza hát” felszólítással.

- Abigél tehát süket maradt Benő kérlelő, könyörgő szavaira. Meggondolatlanságból, fiatal korából fakadó tapasztalatlanságból? Nem hinném! Csak egy elbizakodott, másokat mindenkor lenéző ember képes ilyen elutasító magatartásra.
- A szó tör volt Abigél ajkán, s Benő, még mielőtt szíven szúrta volna magát a radványi erdőben, már halott volt. Lelkileg összetört ember. Ezért kezd ismét buzogni a vér Bárczi Benő sebéből, mikor Abigél megjelenik a ravatalánál. Akkor látja először halott kedvesét, szobormerev arccal szegezi tekintetét a törre, saját törére, s ekkor döbben rá tettének súlyára. Kétszer nyitja szóra ajkát, de csak harmadszorra tud megszólalni, akkor is dadogva. A kastélyból az örület jeleit mutatva távozik, szemtanúk elmondása szerint „szeme szokatlan lángot lövell”, énekel és táncot lejt a nyílt utcán. Ez lenne a tökéletes idegorvosi láttelep? Talán. Mindez azonban nem tántoríthat el minket attól, tisztelt bíróság, hogy felelősségre vonjuk a vádlottat, és bűnösnek nyilvánítsuk öngyilkosságra való felbujtásban.

Befejezés

- a tények összegzése
- a büntetés kiszabására tett javaslat